

EU:n Nuoriso-ohjelma Suomessa

- Vaikuttavuusarviointi

Opetusministeriön julkaisuja 2004:9

Tapio Kuure

EU:n Nuoriso-ohjelma Suomessa

- Vaikuttavuusarviointi

Opetusministeriön julkaisuja 2004:9

Tapio Kuure

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö
Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto
Meritullinkatu 10,
PL 29, 00023 Valtioneuvosto
<http://www.minedu.fi>
<http://www.minedu.fi/julkaisut/nuoriso>

Taitto: Erja Kankala, opetusministeriö
Kirjapaino: Yliopistopaino, 2004

ISBN 952-442-695-1 (nid.)
ISBN 952-442-696-X (pdf)
ISSN 1458-8110

Opetusministeriön julkaisuja 2004:9

Sisältö

<u>Johdanto</u>	<u>5</u>
<u>EU:n Nuoriso-ohjelman tavoitteet ja painopisteet</u>	<u>6</u>
<u>Toimikohtainen vaikutus- ja laatuarviointi</u>	<u>9</u>
Aineisto	9
Tiivistelmä	10
Vaikutukset nuoriin	10
Vaikutukset nuorisotyöntekijöihin, järjestöihin ja paikallisyhteisöihin	12
Vaikutukset politiikkaan, lainsäädäntöön ja instituutioihin	14
Välineiden tehokkuus	15
Suositukset tulevien vuosien ohjelmia varten	16
Toimikohtaiset suositukset	17

Johdanto

Euroopan komissio pyysi yhteisön Nuoriso-ohjelmaan osallistuvia maita suorittamaan arvioinnin ohjelman kansallisesta vaikuttavuudesta alaohjelmien 1,2,3 ja 5 osalta 30.6.2003 mennessä. Alaohjelma 4 (yhteistoimet) sekä yhteistyö yhteisön ulkopuolisten maiden kanssa arvioidaan erikseen.

Kansalliset vaikuttavuusarvioinnit ovat osa Nuoriso-ohjelman väliarviointia. Ne palvelevat myös uuden ohjelmakauden valmistelua.

Vaikuttavuusarvioinnin tavoitteiksi komissio asetti:

- 1) **analyysin** siitä, miten laajasti Nuoriso-ohjelman yleiset tavoitteet ja eri alaohjelmien erityiset tavoitteet on saavutettu, kun tarkastellaan niiden vaikutusta **nuorisoon, järjestöihin ja politiikkoihin, lainsäädäntöön ja instituutioihin**.
- 2) **suositukset** ohjelmien tulevaa sukupolvea varten.

Komissio katsoi, ettei ohjelman kvantitatiivinen arviointi ole tässä vaiheessa tarpeen, koska nämä tiedot ovat jo saatavilla, vaan painopisteen tulee olla ohjelman laadussa ja vaikutuksessa. Laadullisen arvioinnin tulisi perustua kansallisten ohjelmatoimistojen käytettävissä olevaan aineistoon, jota tulisi täydentää nuorten ja järjestöjen tapaustutkimuksilla ja haastatteluilla. Arvioinnin pohjustamiseksi komissio laati kysymysluettelon ja korosti, että vastauksissa olisi tärkeää tukeutua ohjelmaan osallistuneiden nuorten mielipiteisiin ja kokemuksiin. Arvioinnin suorittamistavat jäivät muilta osin kansallisten viranomaisten oman harkinnan varaan.

Opetusministeriön nuorisoyksikkö pyysi Nuorisotutkimusverkostoa suorittamaan arvioinnin. Tehtävän suoritti dosentti Tapio Kuure Tampereen yliopistosta.

EU:n Nuoriso-ohjelman tavoitteet ja painopisteet

EU:n Nuoriso-ohjelman (2000-2006) tarkoituksena on edistää 15-25-vuotiaiden liikkuvuutta ja non-formaalia oppimista. Ohjelmapäätöksessä (1031/2000/EY) asetetaan seuraavat tavoitteet:

- Tuetaan nuorten aktiivista osallistumista Euroopan rakentamiseen siten, että he osallistuvat valtioiden rajat ylittävään vaihtoon Euroopan yhteisössä tai yhteisön ulkopuolisten maiden kanssa, ja siten kehitetään Euroopan kulttuurin monimuotoisuuden ja yhteisten perusarvojen ymmärtämistä, mikä tukee osaltaan ihmisoikeuksien kunnioittamisen edistämistä sekä rasismien, antisemitismien ja muukalaisvihan vastaista toimintaa.
- Vahvistetaan nuorten yhteisvastuullisuutta laajamittaisemmalla osallistumisella valtioiden rajat ylittävään yhdyskuntapalveluun Euroopan yhteisössä tai yhteisön ulkopuolisten maiden kanssa ja erityisesti niiden maiden kanssa, joiden kanssa yhteisö on tehnyt yhteistyösopimuksia.
- Edistetään nuorten aloitteellisuutta, yrittäjyyttä ja luovuutta, jotta he voivat osallistua aktiivisesti yhteiskunnan toimintaan, ja korostetaan Euroopassa koulun ulkopuolisen oppimiskokemuksen arvoa.
- Lujitetaan nuorisoalan yhteistyötä edistämällä hyvien toimintatapojen vaihtoa, nuorisotyöntekijöiden ja johtajien kouluttamista ja innovatiivisten toimien kehittämistä yhteisössä.
- Huolehditaan erityisesti siitä, että kaikilla nuorilla, ketään syrjimättä, on mahdollisuus osallistua ohjelmassa järjestettävään toimintaan. Komissio ja jäsenvaltiot huolehtivat siitä, että pyritään auttamaan erityisesti niitä nuoria, joiden on kulttuurisista, sosiaalisista, fyysisistä, mielenterveydellisistä, taloudellisista tai maantieteellisistä syistä vaikeaa osallistua asianomaisiin toimintaohjelmiin yhteisössä, jäsenvaltioissa, alue- tai paikallistasolla sekä pyritään auttamaan myös pieniä paikallistason ryhmiä. Komissio ottaa sen vuoksi huomioon näiden kohderyhmien vaikeudet, ja siten se osaltaan torjuu sosiaalista syrjäytymistä.

Ohjelmaan sisältyvät alaohjelmat:

1. Nuorten Eurooppa (ryhmätapaamiset)
2. Nuorten eurooppalainen vapaaehtoistyö (EVS)
3. Nuorisaloitteet
4. Yhteistoimet
5. Tukitoimet

Alaohjelmien toteutuksessa pyritään:

- Valtioiden rajat ylittävän nuorten liikkuvuuden tukemiseen.
- Tieto- ja viestintätekniikan käytön edistämiseen nuorisosalalla.
- Unionin kansalaisuutta ja nuorten sitoutumista unionin kehitykseen edistävien kansainvälisten hankkeiden tukemiseen.
- Kielitaidon ja erilaisten kulttuurien tuntemuksen edistämiseen.
- Sellaisten mallihankkeiden tukemiseen, jotka perustuvat valtioiden rajat ylittäviin kumppanuuksiin ja joilla pyritään edistämään innovaatioita ja laatua nuorisosalalla.
- Nuorisosalan poliitikkojen ja niiden kehityksen tutkimus- ja seurantamenetelmien sekä alan hyvien toimintatapojen levitysmenetelmien kehittämiseen Euroopan tasolla.

Alaohjelmien painopisteet:

Toimi 1. Nuorten Eurooppa

- Tarjotaan nuorille mahdollisuuksia nuorisovaihtoon ja aktiiviseen osallistumiseen.
- Otetaan mukaan nuoria, jotka eivät ennen ole olleet mukana Euroopan laajuisessa toiminnassa, sekä sellaisia pieniä tai paikallisia ryhmiä, joilla ei ole yhteisötason kokemusta.
- Keskitytään monenvälisiin ryhmätapaamisiin.
- Rahoitetaan kahdenvälisiä ryhmätapaamisia, jos se on perusteltua kohderyhmien (muita heikommassa asemassa olevien nuorten) tai erityisen pedagogisen lähestymistavan kannalta.
- Parannetaan nuorten kielitaitoa ja annetaan kansainvälisyyteen valmistavaa valmennusta.
- Kehitetään hankkeita, jotka liittyvät rasismiin ja muukalaisvihan torjuntaan.

Toimi 2. Nuorten eurooppalainen vapaaehtoistyö

- Otetaan nuoret aktiivisesti ja henkilökohtaisesti mukaan palkattomaan ja yleishyödylliseen, yhteiskunnan kannalta tärkeään toimintaan lukuisilla aloilla.
- Tarjotaan nuorille vapaaehtoisille koulun ulkopuolisia oppimiskokemuksia sosiaalisten ja kulttuuristen taitojen hankkimiseksi sekä työllistyvyyden edistämiseksi.
- Toteutetaan vapaaehtoistyöhankkeita lähettävän järjestön ja vastaanottavan järjestön sekä nuoren vapaaehtoisen välillä kumppanuuden ja yhteisen vastuun hengessä.
- Tarjotaan lyhytkestoista vapaaehtoistyötä ja erityistä tukea ja koulutusta muita heikommassa asemassa oleville nuorille ja autetaan heitä sopeutumaan pitkäkestoiseen vapaaehtoistyöhön ja/tai Nuoriso-ohjelman muihin toimiin vähitellen.
- Otetaan vapaaehtoistyö uudeksi osaksi nykyisiä kumppanuussuhteita ja/tai luodaan uusia kumppanuussuhteita sosiaali-, kulttuuri-, nuoriso- ja ympäristöalojen järjestöjen, yhdistysten ja muiden organisaatioiden välille.
- Otetaan mukaan järjestöjä, jotka eivät vielä ole osallistuneet vapaaehtoistyöhön.
- Otetaan mukaan järjestöjä, joiden toiminta-ala on uusi tai joihin liittyy innovatiivisia piirteitä.
- Annetaan lisäarvoa paikallisyhteisölle ja tuetaan sen kehitystä.
- Tarjotaan vapaaehtoisille asiakirja (todistus) todistukseksi osallistumisesta toimeen 2 sekä siinä hankitusta kokemuksista ja taidoista.

Toimi 3. Nuorisaloitteet

- Kannustetaan nuorten aloitteellisuutta, yrittäjyyttä ja luovuutta.
- Tuetaan nuorten aktiivista osallistumista ja integroitumista yhteiskuntaan kehittämällä yhteisiä aloitteita paikallisella, alueellisella ja kansallisella tasolla.
- Edistetään nuorten sosiaalisia ja kulttuurisia taitoja heidän työllistyvyytensä parantamiseksi.
- Laajennetaan nuorisaloitteet kattamaan vastaavat aloitteet, jotka on käynnistetty muissa jäsenvaltioissa/ohjelmaan osallistuvissa maissa

verkottumishankkeiden kautta.

- Vahvistetaan nuorisoaloitteiden eurooppalaista ulottuvuutta.
- Otetaan mukaan muita heikommassa asemassa olevia nuoria.
- Kehitetään hankkeita rasismien ja muukalaisvihan torjumiseksi.

Toimi 4. Yhteistoimet

- Tuetaan tietoja ja taitoja sekä elinikäistä oppimista edistäviä toimia yhteistyössä Sokrates- ja Leonardo-ohjelmien kanssa.

Toimi 5. Tukitoimet

- Osallistutaan täydennyskoulutuksen antamiseen nuorisotoimen työntekijöille, erityisesti niille, jotka aikovat osallistua tai osallistuvat toimissa 1, 2 ja 3 nuorille suoraan tarkoitettuihin toimiin. Tarkoituksena on, että tällaisten toimien sisällön laatu on taattu.
- Kehitetään toimintoja, joissa keskitytään erityisesti kokemusten ja hyvien toimintatapojen vaihtoon ja jotka on kehitetty helpottamaan ja edistämään kestäviä, valtioiden rajat ylittäviä kumppanuuksia ja monenvälisiä verkkoja nuorisotoimen alalla.
- Levitetään tietoa korkeatasoisten hankkeiden ja toimintojen tuloksista ja tuodaan niitä esille.
- Edistetään kokeellista, innovatiivista toimintaa, joka toteutetaan luomalla yhteistyötä taustaltaan erilaisten toimijoiden välille.
- Lisätään nuorten osallistumista ohjelmaan ja kannustetaan heitä olemaan aloitteellisia ja osallistumaan aktiivisesti yhteiskunnan toimintaan.
- Selvitetään, mitkä tekijät estävät syrjäytyneiden nuorten sosiaalista sopeutumista yhteiskuntaan.
- Kehitetään hankkeita rasismien ja muukalaisvihan torjumiseksi.

Lisäksi ohjelmalle määritellään vuotuiset painopisteet.

Toimikohtainen vaikutus- ja laatu-arviointi

Aineisto

Evaluaatiossa käytetty aineisto on annettujen ohjeiden mukaan laadullista aineistoa, joka on koottu ryhmähaastatteluista eri puolilta Suomea. Ryhmähaastatteluita oli touko-kesäkuun aikana 8 eri paikkakunnilla: Jyväskylässä, Helsingissä, Rovaniemellä, Valkeakoskella, Lahdessa, Kokkolassa, Turussa ja Oulussa. Kyseisille paikkakunnille kokoontui alueittain nuoriso-ohjelmaan osallistuneita nuoria, nuorisotyöntekijöitä ja nuorisotoimen virkamiehiä. Kaikki keskustelut käytiin ryhmäkeskusteluina. Aikaa keskusteluun käytettiin 2-2 ½ tuntia. Jokaisella keskusteluun osallistuneella oli käytettävissään komission tuottama suomennettu kysymyslista. Joissakin keskusteluissa kysymyslista käytiin läpi kysymyskysymykseltä, joissakin keskusteluissa puolestaan keskusteltiin joustavasti kysymyslistan aiheita mukaillen. Arvioinnin tekijä Tapio Kuure toimi keskusteluissa puheenjohtajana ja kirjasi keskustelut muistiinpanoihinsa. Ryhmien koko paikkakunnittain vaihteli 5-15 henkilön välillä. Kokonaisuudessaan keskusteluissa oli mukana 58 henkilöä. Näistä 37 henkilöä oli nuorisotoimen edustajia eri rooleissa

(organisoijia, tiedottajia, ohjaajia) ja eri alaohjelmiin osallistuneita nuoria oli 24. Kolme osallistujaa oli ollut alaohjelmissä mukana sekä nuorena osallistujana että myöhemmin organisoijana. Aineistoa voi pitää laadulliselle aineistolle asetettävien kriteerien mukaisena, eli voidaan olettaa sen saavuttaneen saturaatiopisteen.

Ryhmäkeskusteluiden lisäksi aineistona oli käytettävissä CIMO:n raportti "Kokemuksia EU:n Nuoriso-ohjelman lyhyistä opintovierailuista vuonna 2001" sekä joitakin kirjallisia raportteja paikallisesti. Ennen alueellisia ryhmätapaamisia raportin kirjoittaja osallistui CIMO:n järjestämään kaksipäiväiseen seminaariin, jossa oli mukana noin 20 Nuoriso-ohjelman ns. Enne-verkostoon kuuluvaa nuorisotalan ammattilaista. Perusorientaatio ja henkilökohtaiset kontaktit ryhmätapaamisten järjestämistä varten luotiin ko. seminaarissa 27.-28.4.2003 Helsingissä.

Tiivistelmä

Kansallisessa vaikuttavuusarvioinnissa kävi ilmi, että Nuoriso-ohjelmaan osallistuneet tahot ovat olleet ohjelmaan tyytyväisiä. Nuoriso-ohjelma on tarjonnut monille ensimmäisen kosketuksen vieraiisiin kulttuureihin. Nuorten hankkeet ovat onnistuessaan nostattaneet heidän itsetuntoaan, kasvataneet heidän vastuuntuntoaan ja yhteistoimintakykyä sekä kehittänyt heidän valmiuksiaan suunnitella tulevaisuuttaan eurooppalaisessa kontekstissa.

Nuoriso-ohjelmasta on tullut monissa kunnissa käytännön nuorisotyön väline, joka on vahvistanut nuorisotyön asemaa kunnissa ja tuonut jatkuvuutta kansainvälisten suhteiden ylläpitoon. Se on edistänyt nuorten ja kuntien nuorisotoimen välistä yhteistyötä sekä yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Se on myös kiinteittänyt kuntien nuorisotoimen, kansalaisjärjestöjen ja paikallisyhteisöjen välisiä suhteita.

Kansallisena ohjelmatoimistona toimiva Kansainvälisen henkilövaihdon keskus CIMO sai erityistä kiitosta tavastaan toimia.

Tulevan ohjelmakauden nuoriso-ohjelman toivottiin säilyvän rakenteeltaan itsenäisenä.

Vaikutukset nuoriin

1. Mitkä ovat toimien arvioidut vaikutukset nuoriin kolmen vuoden kuluttua Nuoriso-ohjelman täytäntöönpanosta, kun otetaan huomioon edellä mainitut yleiset tavoitteet ja erityiset tavoitteet?

* Nuoriso-ohjelman vaikutukset nuoriin vastaavat ohjelmalle asetettuja yleisiä ja erityisiä tavoitteita siinä mielessä, että ohjelman ideaa tai toiminta-ajattusta ei asetettu kyseenalaiseksi missään keskusteluissa. Sisällöllisesti ohjelma toimii niin kuin sen on ajateltukin toimivan. Vaikutusten vähäisyys liittyy lähinnä ohjelman resursseihin, eli sen avulla voidaan auttaa vain osaa nuoria.

* Vaikutukset yksittäisiin nuoriin kolme vuotta ohjelman täytäntöönpanon jälkeen vaihtelevat sitoutumisesta riippuen. Vahvasti projektiin sitoutuneella nuorella ohjelmasta jää paljon henkilökohtaisia kontakteja, joita ylläpidetään vuosia ohjelman jälkeen. Monelle Nuoriso-ohjelma on tarjonnut ensimmäisen elävän kosketuksen uusiin kulttuureihin ja avartanut maailmaa huomattavasti tehokkaammin kuin tavanomainen turismi. Monelle Nuoriso-ohjelma on tarjonnut elämän ensimmäisen ulkomaanmatkan. Kokemus on nostanut itsetuntoa ja kehittänyt kykyä suunnitella omaa tulevaisuuttaan eurooppalaisessa kontekstissa.

* Verrattuna perinteisiin vaihtoihin, joissa liikuteltiin paljon valtuuskuntia ja taiteilijaryhmiä, Nuoriso-ohjelma käytännöllisyydessään tuottaa huomattavasti enemmän jatkuvuutta nuoren itsensä elämässä. Jatkuvuus perustuu sitoutumiseen, joka puolestaan perustuu nuoren omaan aktiivisuuteen ja prosessin ajalliseen kestoan. Nuoriso-ohjelma antaa nuorille itselleen tilaa (space) ja aikaa prosoida omaa juttuansa. Niissä kunnissa, joissa Nuoriso-ohjelmaa käytetään tietoisesti nuorisotyön välineenä, prosessi tuottaa oman kulttuurinsa, joka ylläpitää jatkuvuutta.

* Nuoriso-ohjelman sisään rakennettu jatkuvuus toimii, eli siirtyminen alaohjelmasta toiseen. Lisäksi ohjelmissa monet mukana olleet nuoret ovat alkaneet kehittää omaa ammatillista uraansa, joka on tavalla tai toisella kytkeytynyt Nuoriso-ohjelmaan (kunnan nuorisotoimessa, kansalaisjärjestössä tai yksityisessä yrityksessä).

2. Mitkä ovat arvioidut vaikutukset vuotuisen painopisteiden kannalta?

* Nuorten itsensä tasolla vuotuisilla painopisteillä ei ole vaikutusta. Nuoret eivät yleensä ottaen tunnista vuotuisia painopisteitä eivätkä suuntaa toimintaansa niiden mukaan. Painopisteillä ei ole myöskään orientoivaa merkitystä nuorten valmistautuessa esimerkiksi ryhmävaihtoon tai EVS:ään.

3. Mitkä ovat vaikutukset, kun tarkastellaan nuorten monikulttuurista oppimista, henkilökohtaista kehitystä edistävien uusien sosiaalisten ja henkilökohtaisten kykyjen ja taitojen hankkimista sekä mahdollista työllistyvyyttä?

* Monikulttuurista oppimista ohjelma tuottaa monella eri tasolla, lähtien peruskysymyksistä, eli ruokailutavoista, aikakäsityksestä, työkulttuurista ja luottamuksen rakentamisesta.

* Monenkeskisissä tapaamisissa erilaisuuden sietokyky kasvaa. Huolimatta kulttuurien välisistä törmäyksistä, nuoret hakeutuvat mieluummin mahdollisimman erilaisten kulttuurien pariin kuin tutun ja läheisen. Naapurimaita ei suosita liian tutuina.

* Ryhmävaihdoissa isännöintiin/emännöintiin liittyy positiivisella tavalla ylpeys omasta kansallisuudesta ja sen esittelystä monesta eri kulttuurista saapuneille vieraille. Ryhmävaihtojen prosessi kehittää omaa kansallista identiteettiä välittömässä vuorovaikutuksessa monikulttuurisuuden kanssa. Nuoret isännät ja emännät joutuvat tutustumaan omaan kulttuuriinsa eri roolissa, kuin koulussa, jossa he ovat oppilaita.

* Ryhmävaihtojen isännät/emännät, jotka kuuluvat maahanmuuttajiin, joutuvat esittelemään uutta kotimaataan uudessa roolissa, ei enää maahanmuuttajina vaan isäntinä vieraille. Uuteen kotimaahan saadaan näin uusi näkökulma, mikä vaikuttaa myönteisesti integroitumisprosessiin.

* Sekä ryhmävaihdot että vapaaehtoistyö auttavat orientoitumaan olemassa oleviin koulutus -ja työmarkkinoihin eurooppalaisella tasolla. Koulutusta tai työmarkkinoita ei ajatella enää paikallisella tai kansallisella tasolla. Voidaan ajatella esimerkiksi, että tietty omassa ammatissa tarvittava tieto tai taito haetaan muualta Euroopasta, ja tutkinnon pääosa tehdään kotimaassa. Tämä pätee sekä ammatilliseen koulutukseen että akateemiseen koulutukseen.

* Ryhmävaihdot ja erityisesti vapaaehtoistyö auttavat nuoria oman ammatillisen identifiikaation kehittämässä ja uravalinnoissa.

* Nuorten omaan aktiivisuuteen perustuva Nuorisohjelma kaikkine alaohjelmineen tuo paikallisen kuntatason lähemmäksi nuorta. Nuoret oppivat työskentelemään kunnan nuorisotoimen lisäksi myös muiden hallintokuntien kanssa. Myös toisinpäin, myös muut kunnan sektorit kuin nuorisotoimi, oppivat näkemään nuorten panoksen paikallistasolla.

* Monet käytännön taidot kehittyvät ohjelmia toimeenpantaessa, eli kyvyt tehdä välttämättömät paperityöt, aikataulut ja budjetoinnit, sekä kyky käyttää nykyistä informaatioteknologiaa hyvin monipuolisesti.

* Suomessa informaatioteknologian kattavuus nuorissa ikäluokissa on lähes 100 prosenttinen mitä tulee sähköpostiin, matkapuhelimeen ja Internetin käyttömahdollisuuksiin. Nuorisohjelmassa nuoret ovat kyenneet laajentamaan ja monipuolistamaan osaamistaan.

4. Mitkä ovat vaikutukset, kun tarkastellaan nuorten yhteiskunnalliseen toimintaan osallistumisen lisääntymistä ja riskikäyttäytymisen todennäköisyyden vähenemistä?

* Nuorisohjelman kaikki alaohjelmat tukevat oman aloitteelliseen lisääntymistä, mikä vähentää riskikäyttäytymisen todennäköisyyttä. Keskusteluissa nousi esiin useita esimerkkejä nuorista, joita oli saatu aktivoitua vaikeista "läheltä-piti -tilanteista.

* Individualistisuutta korostavassa yhteiskunnassa nuorisohjelma on kyennyt tarjoamaan nuorille toimintamuotoja, jossa tavoitellaan ja koetaan yhteisesti jotakin. Yksilöllisen identiteettikehityksen ja ryhmäprosessin yhdistelmä on auttanut monia nuoria kasvattamaan omaa itsetuntoa, näkemään maailmaa ympärillään ja ottamaan vastuuta.

* Nuoren näkökulmasta matalimman kynnyksen ja turvallisimman vaihtoehdon tarjoaa hyvin ohjattu ja opastettu ryhmävaihto. Keskusteluissa nousi esiin se, että erityisesti Suomessa nuorten ryhmien sisäisen koherenssin ja luottamuksen kehittämiseen kiinnitetään vakavasti huomiota. Ryhmädynamiikkaa pidetään keskeisenä kasvun ja syrjäytymisen ehkäisyvälineenä.

* Vapaaehtoistyöhön hakeutuvan nuoren lähtötason ja kulttuuristen resurssien kuten kielitaidon täytyy olla astetta korkeampi, koska ryhmän antama tuki puuttuu tai on vähäisempi. Vapaaehtoistyö vaikuttaa nuorten osallistumista lisäävästi, mikä näkyy mm. paluu tulevaisuuteen -projektien kehittämisessä, mutta sen lisäksi myös muun tyyppisenä vaikuttamisena kotikunnassa vapaaehtoisvuoden jälkeen. On merkille pantavaa, että pienessä kunnassa yhdenkin vapaaehtoisen (sekä lähettävänä että vastaanottavana) merkitys voi olla suuri ja hyvin näkyvä. Tämä sen vuoksi, että vieraana oleva vapaaehtoinen tekee työtä osana yhteisöä (community) ja hän osallistuu pitkän aikaa yhteisön elämään. Paikkakunnalle puolestaan takaisin saapunut nuori kuntalainen informoi monella eri tavalla omista kokemuksistaan vapaaehtoisvuonna ja rekrytoi uusia nuoria mukaan.

* Lyhyissä vapaaehtoisvaihdossa lähtijän lähtötaso voi olla matala, mutta projektin onnistuminen vaatii intensiivistä ohjausta ja vahvaa luottamusta lähettävän ja vastaanottavan organisaation välillä.

* Lyhytaikaisissa vapaaehtoisvaihdossa, joissa on mukana useita vapaaehtoisia samaan aikaan, ryhmä kykenee hyvin tukemaan toisiaan. Tällaisissa lyhyissä vaihdossa vapaaehtoisen lähtötaso voi olla matala ja ohjelma voi näin vaikuttaa syrjäytymisen ehkäisyyn.

5. Mitkä ovat vaikutukset, kun tarkastellaan sitä, millaiset mahdollisuudet kaikilla nuorilla on osallistua Nuorisohjelmaan järjestäytyneenä, järjestäytymättömänä ja heikommista lähtökohdista?

* Matalin kynnyksellä osallistua ovat ryhmävaihdot. Eri EU-maiden välillä on tässä selvästi eroa. Suomessa ryhmää rakennetaan tietoisesti hyvinkin heterogeenisestä ja disorganisoituneesta nuorisojoukosta kohti koherenttia ryhmää. Vasta sen jälkeen kun kotimaassa joukko on kasvanut ryhmäksi, voidaan lähteä ryhmävaihtoon. Ryhmän luoma turvallisuus rakennetaan siis tietoisesti kotimaassa. Joissakin maissa (esim. Iso-Britannia) ryhmäprosessi käynnistyy vasta vierailun aikana, mikä vie aikaa ja resursseja itse vaihdon aikana. Suomalaista versiota voi pitää inklusion näkökulmasta toimivampana ratkaisuna, koska se sitouttaa nuoren huomattavasti pidemmäksi ajaksi.

* Järjestäytyneen nuoren tai järjestäytymättömän nuoren osallistumismahdollisuuksilla ei sinällään ole eroa. Jonkinlainen kiinnityspinta nuorisotyöhön pitää kuitenkin olla, esimerkiksi oleskelu tai liikkuminen nuorisotalolla; tietoa voi olla joko nuorella itsellään tai hän saa sitä jonkun tutun kautta.

* Vaikutukset heikommista lähtökohdista olevien nuorten näkökulmasta liittyvät syrjäytymisen ehkäisyyn ja myönteisen kasvuprosessin alkamiseen. Järjestäytyneiden nuorten osalta prosessi on eri tyyppinen ja projektit ovat päämäärähakuisempia. EVS -työskentelyssä projekti liittyy selvimminkin nuorten uravalintoihin ja tulevaisuuden suunnitteluun.

Vaikutukset nuorisotyöntekijöihin, järjestöihin ja paikallisyhteisöihin

1. Mitkä ovat toimien arvioidut vaikutukset nuorisotyöntekijöihin, järjestöihin ja paikallisyhteisöihin kolmen vuoden kuluttua Nuorisohjelman täytäntöönpanosta, kun otetaan huomioon edellä mainitut yleiset tavoitteet ja erityiset tavoitteet?

* Nuorisotyöntekijöiden, järjestöjen ja paikallisyhteisöjen kansainvälinen yhteistyö on kehittynyt

ohjelman vaikutuksesta, samoin henkilökohtaiset taidot. Työskentelyn tavoitteet ovat selkiytyneet ja Nuoriso-ohjelmasta on tullut käytännön nuorisotyön väline. Omia työskentelymalleja on kyetty siirtämään muihin maihin, ja muista maista saatuja malleja on kokeiltu omassa työssä.

* Onnistumiset työssä ovat vaikuttaneet työmotivaation. Oman toimenkuvan laajentuminen on vaikuttanut omaa työuraa kehiteltäessä. Oman maan lisäksi EU:sta on tullut osa toimintaa, joka on mukana arkipäivässä.

2. Mitkä ovat arvioidut vaikutukset vuotuisen painopisteiden kannalta?

* Myös nuorisotyöntekijöiden, järjestöjen ja paikallisyhteisöjen näkökulmasta vuotuisilla painopisteillä ei ole juurikaan merkitystä. Niitä ei kytketä osaksi omaa työskentelyä vaan ne toimivat enemmänkin hakemusretoriikassa. Vuotuiset painopisteet haittaavat toimintaa sikäli, että projektit ovat useimmiten vähintään kaksivuotisia. Vuotuiset painopisteet ja projektin aikataulut eivät synkronoidu keskenään.

* Vuotuiset painopisteet vaikuttavat valtakunnallisella tasolla siten, että ne toimivat projektien rahoituksen valintakriteereinä. Tällöin ne helpottavat ja systematisoivat päätöksentekoa.

* Vuotuisissa painopisteissä nykyisessä muodossaan on se vaara, että ne toimivat pelkästään hakemusretoriikkana. Toisin sanoen, haettaessa hankkeille tukea, hakemuksiin kirjataan tietyt käsitteet, jotka rahoituspäätösten tekijät puolestaan poimivat hakemuksista. Tämä ei tarkoita sitä, etteikö vuotuisia painopisteitä pidettäisi sisällöllisesti järkevinä (esim. vammaisten vuosi, inklusio) vaan sitä, että idea on vaikea toteuttaa käytännössä.

* Hakemuksiin liittyy yleensä ottaen omaa retoriikkaansa oli sitten kysymys mistä tahansa hakemuksesta. Probleema on siinä, kuinka kaukana retoriikka on käytännöstä ja tunnistavatko toimijat pu-

heen ja käytännön välisen eron - osataanko katsoa mitä kädet tekevät sillä aikaa kun suu puhuu. Keskustelujen perusteella voi arvioida, että Suomessa kokonaisuus kuitenkin tiedostetaan eikä hakemusretoriikka elä omaa elämäänsä irrallaan projektien käytännöstä.

3. Miten osallistuminen toimen tukemisiin hankkeisiin vaikutti nuorisotyöntekijöiden, järjestöjen ja paikallisyhteisöjen päivittäiseen toimintaan?

* Nuoriso-ohjelma on vahvistanut nuorisotyöntekijöiden ammatillista identiteettiä ja nuorisotoimen asemaa kunnissa. Tämä perustuu ensiksikin siihen, että ohjelmat tuovat lisää resursseja kuntien nuorisotyöhön, toiseksi nuorisotoimi on ollut monin paikoin edelläkävijä erityisesti pienissä ja keskisuurissa kunnissa EU-maiden välisen työskentelyn kehittämisessä, kolmanneksi Nuoriso-ohjelma on pakottanut nuorisotoimen kehittämään sektorien välistä yhteistyötä.

* Nuorisotyöntekijöille ohjelma on antanut lisää työkaluja nuorisotyön tekemiseen. Kansainvälinen puoli työssä ei ole pelkästään haastava ja ehkä hiukan glooriaakin tuova vaan myös erinomaisen palkitseva, koska nuorten kasvuprosessia on voinut auttaa ja ohjata uusien välinein. Nuorten kasvu, onnistumisen elämykset ja yhdessä kokemisen ilo ovat kuitenkin nuorisotyöntekijälle työn tärkein tulos. Nuoriso-ohjelma on tuottanut näitä tuloksia, mikä kävi useimmissa keskusteluissa hyvin ilmi.

* Nuoriso-ohjelma on kehittänyt horisontaalista nuorisopolitiikkaa erityisesti paikallistasolla, koska se on lisännyt nuorisotoimen yhteistyötä muiden hallintokuntien kanssa. Ohjelman vaikutus tältä osin on merkille pantavaa, koska se tukee komission nuorisopolitiittisen valkoisen kirjan "EU:n nuorisopolitiikan uudet tuulet" linjauksia horisontaalisesta nuorisopolitiikasta. Prosessi on kahdensuuntainen, toisaalta ohjelma vahvistaa itsenäistä nuorisotoimintaa, toisaalta taas vahvempi ja itsenäisempi nuo-

risotoimi pystyy kehittämään sektoreiden yli ulottuvaa yhteistyötä.

* Nuoriso-ohjelma on lisännyt kansalaisjärjestöjen ja kunnan nuorisotoimen välistä yhteistyötä ja kiinteittänyt suhteita.

4. Mitkä ovat vaikutukset, kun tarkastellaan sitä, että aiempiin kumppanuussuhteisiin on sisällytetty uusia osatekijöitä ja/tai on luotu uusia kumppanuussuhteita järjestöjen, yhdistysten ja muiden organisaatioiden välille?

* Tärkein vaikutus on ollut se, että kunnan nuorisotoimi ja nuorisotyö yleensäkin on profiloitunut paremmin kunnassa. Tämä on vahvistanut nuorisotyön asemaa ja kehittänyt yli sektoreiden ulottuvaa nuorisopolitiikkaa.

* Aikaisempia kumppanuussuhteita, kuten ystävyyskaupunkisuhteita, on voitu käyttää uusien verkostojen luomisessa tukena. Ystävyyskaupunkisuhteita on voitu laajentaa monenkeskiseksi suhteiksi.

5. Mitkä ovat vaikutukset, kun tarkastellaan maiden välisen yhteistyön lisääntymistä nuorisosalalla hyväksi havaittujen toimintatapojen, vaihtojen, koulutuksen ja innovatiivisten toimien kehittämisen avulla?

* Nuoriso-ohjelma on tuottanut kansainväliseen yhteistyöhön jatkuvuutta, ennustettavuutta, systemaattisuutta sekä ruohonjuuritason työskentelyä. Kokemusten myötä tiedetään entistä paremmin, mitä kansainväliseltä yhteistyöltä tavoitellaan. Työlle on kyetty asettamaan entistä selvemmiä tavoitteita, samoin yhteistyökumppaneille osataan antaa entistä selkeämpiä ehdot. Ohjelmasta on muodostunut käytännön nuorisotyön väline.

* Ohjelmassa toimii paljon puhuttu bottom-up periaate hyvin käytännössä.

6. Millaisia kerrannaisvaikutuksia on havaittu järjestöissä ja paikallisyhteisöissä?

* Nuoriso-ohjelma on vahvistanut järjestöjen ja paikallisyhteisöjen asemaa, koska niiden kiinnityspinnat kunnan nuorisotoimen ja muiden hallintokuntien välillä ovat lisääntyneet.

* EU:n nuorisopolitiikan profiloituminen on vahvistanut alueellisen nuorisotyön asemaa, koska nuorisopolitiikasta on tullut osa Suomen EU-politiikkaa.

Vaikutukset politiikkaan, lainsäädäntöön ja instituutioihin

1. Miten toimi vaikutti kansalliseen, alueelliseen ja paikalliseen politiikkaan, lainsäädäntöön ja valtion instituutioihin?

* Nuoriso-ohjelma kokonaisuudessaan on kehittänyt horisontaalista nuorisopolitiikkaa komission nuorisopoliittisen valkoisen kirjan linjausten mukaisesti.

* Nuoriso-ohjelman tuloksena kansainvälinen nuorisotyö on kirjoitettu joidenkin kuntien kansainvälistä työtä käsitteleviin ohjelmiin tai muihin strategisiin suunnitelmiin.

* Lainsäädännön tasolla Nuoriso-ohjelmalla ei ole ollut vaikuttavuutta, koska kansallisia lainsäädännöllisiä tavoitteita ei ole asetettu. Suomessa nuorisotyötä säätelee vuoden 1995 nuorisotyölaki. Vapaaehtoistyöhön liittyviin työläisäädännöllisiin ongelmiin ohjelmalla ei ole ollut merkitystä. Valtion instituutioiden tasolla ohjelman voi arvioida vaikuttaneen CIMO:n aseman vahvistumiseen ja organisaation kehittämiseen.

2. Onko samantyyppisten Euroopan yhteisön toimen ja erilaisten kansallisten ja alueellisten toimien välillä eroa? Täydentääkö Euroopan yhteisön toimi kansallisia toimia?

* Kysymys ei avautunut keskusteluissa muuten kuin yllämainituissa viittauksissa komission nuorisopoliittiseen valkoiseen kirjaan. Keskustelujen perusteella voi tehdä sen tulkinnan, että nuorisopoliitiikan on oltava horisontaalista, sektoreiden ylitse ulottuvaa politiikkaa samalla kun nuorisotyölle on taattava itsenäiset edellytykset.

* EU:n Nuoriso-ohjelma kuten muutkin nuorisopoliittikaan liittyvät toimet ovat luonnollinen osa suomalaista kansallista nuorisopoliittika.

3. Miten laajalti ja millä tavalla otettiin huomioon vuosien 2000-2002 vuotuiset toimikohtaiset painopisteet? Miten paljon vuosien 2000-2002 painopisteet ovat vaikuttaneet ohjelman tavoitteiden saavuttamiseen? Mitä kansallisia painopisteitä lisättiin?

* Vuotuiset painopisteet otettiin huomioon lähinnä valtakunnallisella tasolla tehtäessä projektien rahoituspäätöksiä. Tällöin ne auttoivat projektin priorisoinnissa. Paikallisella tasolla niitä ei juurikaan identifioitu.

4. Onko vapaaehtoistyöntekijöillä maassanne oikeudellista asemaa? Miten arvioitte työnantajien, oppilaitosten ja valtion tunnustavan todistetun koulun ulkopuolisen oppimiskokemuksen ja vapaaehtoishankkeesta saadut kokemukset ja taidot?

* Vapaaehtoistyöntekijöiden asema Suomen työmarkkinoilla poikkeaa monien Euroopan maiden

käytännöistä. Ongelma on yksityiskohtaisesti esitelty useissa raporteissa, joten sen voi jättää tässä yhteydessä maininnan varaan.

* Käydyissä keskusteluissa ja laajemminkin keskusteluissa, jotka koskevat Nuorten Akatemian opintokirjahanketta, on todettu todistettuun koulun ulkopuolella hankittuun oppimiskokemukseen suhtauduttavan myönteisesti. Se on varsin hyvin linjassa peruskoulussa nykyisin annettavan Curriculum Vitae ja Portfolio-opetuksen kanssa. Nuoret itse eivät sitä vielä tunnista tarpeeksi tarkasti.

* Vapaa-aikaan liittyvien oppimiskokemusten sertifiointissa on kuitenkin säilytettävä suhteellisuuden taju. On ymmärrettävä myös nuoren vapaaajan merkitys arvona itsessään.

Välineiden tehokkuus

1. Miten hyvin kunkin toimen nykyiset välineet soveltuvat toimien tavoitteiden ja painopisteiden toteuttamiseen (kahden- ja monenvälisissä vaihdoissa, pitkä- ja lyhytaikaisessa vapaaehtoistyössä, ryhmäaloitteissa, sijoitus tulevaisuuteen hankkeissa ja tukitoimissa)?

Kannustaako osallistuminen Nuoriso-ohjelman yhteen toimeen nuoria osallistumaan myöhemmin ohjelman muihin toimiin?

* Alaohjelmien nykyisiä välineitä pidetään oikeaan osuneina ja toimivina.

* Johonkin alaohjelmaan osallistuminen kannustaa osallistumaan myös muihin toimiin, yleensä ottaen vahvemmassa ja aloitteellisemmassa roolissa kuin ensimmäisessä osallistumisessa. Sisäisten siirtymien näkökulmasta ohjelma on toimiva.

Suosituksukset tulevien vuosien ohjelmia varten

Yleistä

1. Mitkä näkökohdat ja/tai toiminnot ovat olleet erityisen onnistuneita nykyisessä Nuoriso-ohjelmassa? Mitä erityisiä tavoitteita ja painopisteitä suosittellette säilytettäväksi tulevassa ohjelmassa? Millaisia erityisiä tavoitteita ja painopisteitä suosittellette otettavaksi käyttöön tulevaisuudessa?

* Ryhmävaihdot ovat olleet erityisen onnistuneita. Ryhmädynamiikkaan kansainvälisessä kontekstissa tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Tässä vaiheessa sitä ei ole juurikaan osattu problematisoida vaikka sen varassa on työskennelty.

2. On mielestänne tapahtunut uusia historiallisia tai sosiaalisia muutoksia, joita tulevissa ohjelmissa pitäisi käsitellä?

* EU:n laajentuminen

* Globalisaatiokehitys on aiheuttanut sen, että nuorten elämän viitekehiksestä on tullut välittömämmin globaali.

* Sosialistisen maailmanjärjestelmän romahtaminen Suomen naapurimaissa on muutos, joka vaikuttaa edelleenkin suomalaisessa kulttuurissa ja nuorisopolitiikassa. Näissä maissa nuorisopolitiikan hallinto on vielä kehittymätöntä, jolloin yhteistyö näiden maiden kanssa vaatii erityisiä resursseja.

3. Mitä välineitä taikka hallinnollisia tai menettelytapoihin liittyviä näkökohtia tulevassa Nuoriso-ohjelmassa olisi sovellettava sen parantamiseksi ja tehostamiseksi?

* Lisää resursseja ryhmävaihtoja ja EVS:ää valmis-televiin toimiin (tukitoimiin). Toisin sanoen valmisteluissa tarvitaan nykyistä enemmän face-to-face kontakteja, koska luottamusta on vaikea luoda sähköpostin tai Internetin välityksellä. Perusluottamus saadaan face-to-face kontakteilla, jonka jälkeen suhteita voidaan ylläpitää informaatioteknologisin välinein.

* EVS:ssä pelkästään lähetettäviä organisaatioita ei saa hyväksyä toimijoiksi vaan suhteen on oltava molemminpuolinen.

* Informaation kulku epäluotettavista organisaatioista EVS:ssä pitäisi olla nopeampaa ja selvempää. Keskusteluissa nousi esille epäily siitä, että jotkin organisaatiot rahastavat vapaaehtoistyöllä. Vapaaehtoisia käytetään varsinaisten työntekijöiden sijasta ja vastaanottavat organisaatiot eivät tarjoa niitä palveluja, mitä ovat ilmoittaneet tarjoavansa. Asia olisi selvitettävä mitä pikimmin, koska se asettaa varjon vapaaehtoistyön ylle (ensikin epäeettisenä busineksena, toiseksi harmaana sektorina työmarkkinoilla, kolmanneksi disinformaatiota suosivana toimintamuotona).

* Lomakkeisto on edelleenkin liian raskastekoinen ja hakulomakkeissa on edelleen itseään toistavia kohtia

* Netti-lomakkeiston olisi toimittava käyttäjäystävällisemmin

* Nykyinen projektien "könttäbudjetointi" -järjestelmä on toimiva, (budjetoititapa, jossa projektille myönnetty budjetti ei ole pilkottu momentteihin)

* Uusien jäsenmaiden myötä on huolehdittava siitä, että Nuoriso-ohjelman volyyymi jäsenmaata kohden ei laske nykyisestään. Nykyisellä volyymilla on vielä uskottava nuorisotyön väline.

4. Mitä vaihtoehtoa suosittelisitte nykyiselle käytännölle, jossa toimia toteutetaan hankevalintoihin perustuvilla mikrohankeilla? Kertokaa yksityiskohtaisesti mahdollisista tuki-, valinta- ja valvontamekanismeista.

* Nykyinen rakenne on toimiva suurelta osin. Nuorten aloitteellisessa toiminnassa periaate "pieni on kaunista" on toimivampi kuin suuret projektit.

* Monenkeskisten vaihtojen rahoitusta olisi mietittävä uudelleen, koska ne lohkaisevat helposti liian suuren osan käytettävissä olevasta kokonaisbudjetista.

* Nykyinen käytäntö Suomessa, jossa CIMO toimii valtakunnallisena tukirakenteena ja kuntien nuorisotoimet ja kansalaisjärjestöt (esim. 4H) paikallisina ohjausresursseina on toimiva. CIMO:n toimintatavat ja organisaatiokulttuuri sai varauksettomat kiitokset käydyissä keskusteluissa.

5. Haluaisitteko paikallisten, alueellisten ja/tai kansallisten viranomaisten osallistuvan enemmän Nuoriso-ohjelman hallintaan ja/tai rahoitukseen?

* Nykyistä käytäntöä ei juurikaan kritisoitu, koska ohjelman perusideana on nuorten oma aktiivisuus ja sitoutuneisuus. Kokonaan ohjelman rahoittama valmis nuorille suunnattu tuote ei aktivoi.

6. Missä määrin Nuoriso-ohjelman järjestelmällinen ja julkinen yhteisrahoitus - joko kokonaisuutena kansallisella tasolla tai erikseen alueellisella tai paikallisella tasolla tarkasteltuna - voisi olla ratkaisu hakijoiden rahoitustarpeen kasvuun vastaamiseen?

* Keskusteluissa malliin ei otettu kantaa puolesta eikä vastaan. Ehdottoman tärkeänä pidettiin kuitenkin itsenäistä Nuoriso-ohjelmaa, koska se muodoltaan joustavana antaa mahdollisuuksia luovaan työskentelyyn.

7. Missä määrin kannattaisi arvioida uudelleen ja mahdollisesti laajentaa yhteistyötä kansainvälisten järjestöjen kanssa?

* Kansainväliset järjestöt toimivat globaalilla tasolla itsenäisinä järjestöinä. Niiden jäsenet tai paikallisyhdistykset ovat mukana Nuoriso-ohjelman rahoittamisessa projekteissa. Nykyinen muoto tuntuu toimivalta. Nuoriso-ohjelman yhteistyön laajentaminen kansainvälisten nuorisojärjestöjen kanssa riippuu luonnollisesti myös näistä järjestöistä itsestään. Itsenäisten kansalaisjärjestöjen asemaa kansalaisyhteiskunnan toimijoina tulisi vaalia, eikä kytkeä niitä osaksi EU:n toimeenpanojärjestelmää.

Toimikohtaiset suositukset

1. Miten yleiset ja toimikohtaiset tavoitteet voitaisiin saavuttaa paremmin kuskakin toimessa?

* Eri EU-maissa kansallisilla toimijoilla olevat käsityserot ja yhtäläisyydet yleisten ja toimikohtaisten tavoitteiden saavuttamisesta pitäisi pystyä paremmin identifioimaan. Käsityserot näkyvät käytännöissä, jotka vaihtelevat eri maiden välillä.

* Käytännöt tavoitteiden saavuttamiseksi vaihtelevat huomattavasti eri maiden välillä, tämä tulee näkyviin ennen muuta eri tyyppisinä käsityksinä ryhmäprosessin rakentamisesta ja EVS -työskentelyn sisällöistä. Eroista pitäisi puhua enemmän käytännön tasolla ja avata näin erojen problematiikkaa enemmän kuin pelkästään puhumalla kulttuurien välisistä eroista.

2. Miten vaikutusta nuoriin, paikallisyhteisöihin ja järjestöihin voitaisiin parantaa ohjelman eri toimilla?

* Ohjelmaa pitäisi pystyä markkinoimaan vielä paremmin sekä kouluissa että nuorten vapaa-ajan toiminnoissa. On edelleenkin olemassa jossain määrin kohtaanto-ongelma tavoiteltavan nuoren ja alaohjelman välillä.

3. Miten voitaisiin vaikuttaa enemmän politiikkaan, lainsäädäntöön ja instituutioihin, jotta myös koulun ulkopuolinen oppiminen tunnustettaisiin?

* Suomessa peruskoulutuksen keskeyttäneiden määrä on suhteellisen pieni, koulujärjestelmä perustuu yhtenäiskouluun ja toisen asteen koulutuksen käy yli 80% ikäluokasta. Kysymys koulun ulkopuolisesta oppimisesta ja sen tunnustamisesta ei ole suuren luokan koulutus -ja työmarkkinapoliittinen kysymys sillä tapaa mitä se on rinnakkaiskoulujärjestelmien maissa tai maissa, jossa on suuret koulupudokkaiden joukot tai koulutusjärjestelmän kattavuus heikko (Tutkijan huomautus).

* Koulun ulkopuolisen oppimisen tunnustamisen paikka on viime kädessä työmarkkinoilla, joihin vaikutetaan joko lainsäädännöllisesti tai työmarkkinajärjestöjen välisin työmarkkinasopimuksin. Koulun ulkopuolisessa oppimisessa ei pitäisi keksiä pyörää kokonaan uudelleen. Esimerkiksi Suomen virkamieslainsäädännössä on nähty kautta historian virkamiehen yhtenä valinnan perusteena "koeteltu kansalaiskunto", joka viittaa koulun ulkopuoliseen oppimiseen (Tutkijan huomautus).

* Ajankohtaisin haaste Suomessa on informaatioteknologia, jonka taidot nuoret oppivat suurelta osin perinteisen kouluopetuksen ulkopuolella, koulun kuitenkin tukemana. Tämä haaste koskee huomattavasti suurempia massoja, kuin mitä on liikkeellä esimerkiksi ihmishuuhdeammattien puolella (Tutkijan huomautus).

* Suomessa vapaaehtoistyöllä on kontekstina pohjoismainen hyvinvointivaltio, mikä asettaa oman näkökulmansa vapaaehtoistyön verottamiseen. Suomessa kaikki työ on verotettavaa toimeentuloa. Palkattoman vapaaehtoistyön käyttämistä hoiva-alalla ei voida suositella, koska hoiva-alan työt vaativat vahvaa ammattitaitoa. Uutena avauksena Suomessa tulevilla ohjelmakausilla voisi olla vapaaehtoistyön liittäminen nuorten työpajatoimintaan, jossa verotusongelmatkin voisivat olla helpommin ratkaistavissa. Erityisesti suomalaisten poikien osalta halukkuutta vapaaehtoistyöhön rajoittaa se, että Suomessa on kansanarmeija, joka kattaa koko ikäluokan (vaikeuttavuusarvioinnin epävirallisen ohjausryhmän näkemys).

Opetusministeriön julkaisuja -sarjassa vuonna 2004 ilmestyneet

- 2 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2005 - 2008
- 3 An International Evaluation of the Finnish System of Arts Councils
- 4 Luovuuskertomus - Ehdotus hallitusohjelmassa tarkoitetun luovuusstrategian tekemisen luonteesta, lähtökohdista ja toteuttamisen tavoista
- 5 Kirjastopalvelut kaikilla mausteilla
- Palvelutuotannon tila, tarpeet ja tulevaisuuden linjauksia

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Julkaisumyynti:

Yliopistopaino

PL 4 (Vuorikatu 3)

00014 Helsingin yliopisto

puhelin (09) 7010 2369

faksi (09) 7010 2374

books@yopaino.helsinki.fi

www.yliopistopaino.helsinki.fi

ISBN 952-442-695-1 (nid.)

ISBN 952-442-696-X (pdf)

ISSN 1458-8110